

метапонятий, которые позволяют осуществлять ее имманентно.

Литература

1. Веселовский А. Н. Историческая поэтика / А. Н. Веселовский. — М. : Высшая школа, 1989. — С. 301—305.
2. Гаспаров Б. М. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования /Б. М. Гаспаров. — М.: Новое литературное обозрение, 1996.
3. Зусман В. Г. Концепт в системе гуманитарного знания [Электронный ресурс] / В. Г. Зусман // Вопросы литературы. — М., 2003. — № 2. — Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/voplit/2003/2/zys.html>
4. Путилов Б. Н. Мотив как сюжетобразующий элемент / Б. Н. Путилов // Типологические исследования по фольклору. — М., 1975. — С. 141—155.
5. Тарасова И. А. Категории когнитивной лингвистики в исследовании идиостиля / И. А. Тарасова // Вестник СамГУ. — №1 (31) — Самара, 2004. — С. 163 — 164.
6. Тарасова И. А. Художественный концепт: диалог лингвистики и литературоведения / И. А. Тарасова // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского, 2010. — № 4 (2). — Нижний Новгород, 2010. — С. 742—745.
7. Тюпа В. И. Тезисы к проекту словаря мотивов / В. И. Тюпа // Дискурс. — № 2. Новосибирск, 1996. — С. 52—55.
8. Целкова Л. Н. Мотив / Л. Н. Целкова // Введение в литературоведение. — М., 2000. — С. 204—211.
9. Шанталина Ю. А. Соотношение категорий «мотив» и «концепт» в исследовании идиостиля / Ю. А. Шанталина // Функционально-коммуникативный аспект анализа языковых единиц : Сб. науч. тр. — Самара: Изд-во СГПУ, 2006. — С. 97—102.

УДК 811.161.2'42

Р. А. Трифонов

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**Метамова і межі когнітивних структур:
суб'єктивно-прагматичні аспекти
(на прикладі концептосфер ПОЛІТИКА та ФУТБОЛ)**

Трифонов Р. А. Метамова і межі когнітивних структур: суб'єктивно-прагматичні аспекти (на прикладі концептосфер ПОЛІТИКА та ФУТБОЛ). Розглянуто метамовні вислови, у яких реалія номінативними засобами виводиться поза межі певного концепту (за моделями на зразок «це так не називається»). Показано функціонування в дискурсі цих міркувань як прагматичних носіїв негативної оцінки. Теоретичні аспекти такого метамовного засобу проілюстровано в проекції на концептосфери, що в масовій комунікації вербалізуються з потужним аксіологічним складником.

Ключові слова: *метамова, оцінка, концептосфера, концептуалізація, номінація.*

Трифонов Р. А. Метаязык и границы когнитивных структур: субъективно-прагматические аспекты (на примере концептосфер ПОЛИТИКА и ФУТБОЛ). Рассматриваются метаязыковые высказывания, в которых реалія номінативними засобами виводиться за межі певного концепту (за моделі «це так не називається» і подібним їй). Показано функціонування в дискурсі таких суждений как прагматических носителей отрицательной оценки. Теоретические аспекты данного метаязыкового средства проиллюстрированы в проекции на концептосферы, которые в массовой коммуникации вербализируются с существенной аксиологической составляющей.

Ключевые слова: *метаязык, оценка, концептосфера, концептуализация, номинация.*

Tryfonov R. A. *Metalinguage and the Bounds of Cognitive Structures: Subjective and Pragmatic Aspects (on the Example of Concept Spheres POLITICS and FOOTBALL)*. Metalingual statements are considered, in which the object is taken beyond the bounds of some concept by nominative means (using the patterns like «this is not called this way»). The function of such statements with the pragmatic charge of negative evaluation in the discourse is shown. The theoretic aspects of such metalingual means are illustrated in projection on the concept spheres verbalized in the mass communication with strong axiological component.

Key words: *metalinguage, evaluation, concept sphere, conceptualization, nomination.*

Концептуалізація дійсності в ментальному просторі людини — центральна проблема когнітивної науки, оскільки процес концептуалізації є одним із найважливіших у пізнавальній діяльності; він являє собою осмислення інформації, яка надходить до людини, і має наслідком утворення концептів, концептуальних структур та всієї концептуальної системи в мозку (психіці) [4]. Зрештою, зрозуміло, що йдеться не лише про утворення, формування концептуальних структур, а й про даліше — протягом усього життя — повсякчасне їх співвіднесення з новим досвідом і новою інформацією. Одним з аспектів такого співвіднесення є номінативний, особливо важливий із лінгвістичного погляду: добираючи номінативні одиниці на позначення реалій, мовець оцінює доречність наявних у його внутрішньому лексиконі номінацій для новопізнаваних сутностей. Маємо колізію взаємодії вербального і невербального: «While our conceptualisations are seemingly unlimited in scope, language represents a limited and indeed limiting system for the expression of thought; we've all experienced the frustration of being unable to 'put an idea into words'. There is, after all, a finite number of words, with a delimited set of conventional meanings» [6:7–8].

Хотілося б наголосити, що одним зі способів для мовця давати собі раду з нетотожністю когнітивного і вербального є залучення до побудови вислову метамовних засобів. Поки що немає практики приділяти останнім системну увагу в концептуальному аналізі, хоча інформативність їх для розуміння концептуалізації безперечна. Зрештою, незрідка вони й залучаються, хай і без спеціальних акцентів. Так, у змістовній монографії С. Воркачова, присвяченій аналізу концепту ПАТРІОТИЗМ, окремих підрозділ присвячено вислову *эта страна* — показовим тут є не тільки функціонування самого словосполучення, а й сприйняття його в дискурсі мовців, вислови про вислів, тобто метамовні судження, як-от: «*“Эта страна” говорит так же некрасиво, как выражаться матом прилюдно*» або «*“В этой стране” я и сам часто*

употребляю, когда мне хочется дистанцироваться от того, что мне не нравится» [1:178–182]. Тут знаний лінгвокультуролог підняв чималий обсяг метамовного матеріалу, що дозволило збагатити масштабний аналіз концепту. Виникає чимало теоретичних міркувань щодо умов, причин і функцій застосування метамови у вербалізації концепту. З огляду на те що в концепті виділяються поняттєвий, образний та оцінний (ціннісний) складники, або рівні [3:91], логічно припустити, що метамова має свої особливості на кожному з них. Об'єктом розгляду в пропонуваній статті є оцінний рівень концепту (або оцінна зона інтерпретаційного поля [5:110–111]), а саме фрагменти, в яких мовці з оцінною метою на метамовному рівні міркують про можливість або неможливість застосувати вербальний знак із номінативного поля концепту для позначення певної реалії. Відповідно, мета — з'ясувати лінгвопрагматичний потенціал таких фрагментів та простежити реалізацію цього потенціалу в мові масової комунікації.

Показовими для аналізу в цьому випадку мають бути такі ментальні структури, у яких оцінний складник займає вагомe місце, послідовно реалізується в дискурсі. Інакше кажучи — об'єкти, щодо яких мовці аксіологічно висловлюються в різнотипних формах, зокрема в масовій комунікації. Саме тому обрано ментальні структури ПОЛІТИКА та ФУТБОЛ (розглядаю їх як концептосфери, вони ж в іншій термінології суперконцепти, оскільки кожна з них охоплює як складники низку самостійних концептів). Ці когнітивні феномени досліджуються в сучасній лінгвістиці (М. Васильєва, Л. Славова, М. Піменова, Ю. Трофимова — концепти ПОЛІТИКА, ПОЛІТИК; С. Богуславський, Н. Свистунова, В. Кисельова, С. Шарафутдінова, С. Кудрін, М. Овсянникова — концепт ФУТБОЛ, інколи в рамках ширшого спортивного дискурсу). Цілком закономірно, що у зв'язку з політичним і спортивним дискурсами активно залучаються до аналізу оцінні структури (крім названих, також варто відзначити праці

Ю. Гуськової, С. Стругової). Проте метамовні прийоми не виділено й не описано.

Дискурс засвідчує, що потужним оцінним засобом для реалії є її співвіднесення з концептом (як ідеалізованим когнітивним образом) через прийом, який має такі складники: 1) введення імені концепту; 2) метамовна операція з цим іменем; 3) застосування (або незастосування, або застосування з застереженням) імені концепту як номінативи для реалії. Прикметно, що така схема діє на обох оцінних полюсах, пор.:

Що я можу сказати про Райана. Він **професіонал з великої літери** [http://vk.com, 01.03.2013];

І я туди ж, тобто за МЮ [“Манчестер Юнайтед”]. Команда демонструє справжній футбол, тобто **те, що дійсно називається футболом**. І думаю пройде Барсу¹ [http://forum.tntu.edu.ua, 21.04.2008];

Не може людина називатися політиком, якщо вона не читала Платона й Арістотеля, не знає політичної традиції [http://www.usps.org.ua, 29.01.2013].

Але є відмінність у засобах. У випадку оцінки за допомогою зворотів на кшталт *професіонал з великої літери* об’єкт однозначно вписується в ментальний образ, у концепт, а присвоєння йому імені концепту додатково експресивізується, оскільки саме по собі ім’я концепту зазвичай доволі нейтральне. У двох інших процитованих випадках оцінки перед мовцем, реципієнтом — і, відповідно, дослідником — постає питання про межі концепту. І якщо в ситуації позитивної оцінки апеляція до *дійсного* змісту концепту ФУТБОЛ теж радше експресивна, ніж когнітивна, то в ситуації оцінки негативної питання меж концепту актуалізується у зв’язку з проблемою застосовності номінативного знака (до якої межі людину можна назвати *політиком*, за якою — вже / ще ні? що є визначальною ознакою «вписаності» реалії в концепт?). І ще важливо, що, вживаючи зворот на зразок *професіонал з великої літери*, мовець спирається радше на загальноприйнятту концептуалізацію; відмовляючись називати об’єкт певним словом або, навпаки, декларуючи таке називання, — на вужчу, соціогрупову або й індивідуальну.

Далі розгляну лише негативну оцінку як більш дискурсивно й когнітивно загострену, як таку, у творенні котрої значно більшу роль

відіграє обране для аналізу явище — апеляція до меж концепту. З погляду мовного втілення, найпростішою формою негативної оцінки такого типу є вислів «*X не називається Y*». Наприклад:

Своїм життям В’ячеслав Чорновіл довів, що політика, яка базується на бездієвності й безпринципності, є чимось іншим, що не називається політикою [День, 01.04.2003];

Я не думаю, що Динамо взагалі щось покаже у нинішньому сезоні, ані в чемпі, ані в ЛЧ чи кубку... Це не називається футболом, те, що демонструє Київ... На жаль... [http://rock-colectiv.clan.su, 24.10.2007].

Прикметними є труднощі вербалізації в побудові такої моделі вислову: виходячи за межі концепту з прагматичною метою, мовець наражається на брак номінативних засобів, через що в першому прикладі мусить усе ж ужити ім’я концепту (*політика*), перш ніж спростувати номінативні «права» цього слова, а в другому — використати конструкцію з опорним займенником (*те, що...*). Існує припущення, що в таких випадках мовець актуалізує так званий антиконцепт, як це визначається в деяких лінгвістичних працях (Є. Гурєєва вважає, що існує концепт АНТИФУТБОЛ, який охоплює уявлення про нечесні прийоми для досягнення потрібного спортивного результату: договірні матчі, підкупи, грубу гру тощо [2:18]; напевне, в багатьох випадках зміст антиконцепту може ще розширюватися). Питання про антиконцепти непросте і потребує уважнішого дослідження в майбутньому, поки що його варто розглядати як далеку від однозначності гіпотезу. У будь-якому разі, якщо вже виділяти антиконцепти, то при цьому, як слушно пише згадана авторка, слід мати на увазі, що не йдеться про цілковитий аналог лексичної антонімії, оскільки «антиконцепт не завжди прямо протиставлений концепту, він виявляє складну природу пізнаваного об’єкта» [2:16].

Повертаючись до метамови, зазначу, що предикат *називається* може вживатись і без заперечення — як елемент констатації, опису наявних дискурсивних практик. Проте тоді мовець конструює вислів так, щоб реалізувати своє дискурсивне позиціонування, заперечивши такі практики. При цьому дієвими є певні засоби, які варто розглянути докладніше.

Дуже поширене використання обмежувальних обставин, серед яких домінують у нас, в Україні та под.:

¹ Графічні особливості оригіналів зберігаю.

Те, що в Україні називається політикою, вкрай стомлює й нікуди не годиться [http://gazeta.ua, 15.09.2012].

Імплікація (або й експліцитний наголос) у таких випадках полягає в тому, що *наша* мовна картина світу (МКС) у цьому фрагменті хибна і потребує виправлення; характерним є також зіставлення з іншими національними МКС, пор. продовження щойно процитованого вислову:

Треба впроваджувати політику в щоденне життя. В Америці 1960-х людина, кажучи I'm political, не мала на увазі, що вона голосує за ось цього. А що вона не їсть м'яса, читає Мао Цзедуна, проти війни у В'єтнамі, віднайшла Христа чи усвідомила себе гомосексуалістом. Тобто, людина є носієм певних якостей і цінностей, що можна кудись ретранслювати. Поява такого суспільства є процесом.

Частіше зустрічається критичність до ситуації в нашій країні, в нашому суспільстві, хоча Інший / Чужий також може оцінюватися негативно за допомогою досліджуваного метамовного засобу:

А взагалі добре, що європейські чемпіонати стартували. Дивитися те, що в Рашке називається футболом стало просто неможливо [http://imauzer.livejournal.com, 02.08.2012].

Крім обставин місця, в аксіологічних контекстах уживані обставини часу:

...Якщо не існує справжніх політичних сил і політичних проєктів, якщо партії в Україні створюються "під вибори", то ми маємо чесно визнати, що відбувається зомбування суспільства шляхом замовних соціологічних досліджень та маніпуляції громадською свідомістю з боку бізнес-груп, які експлуатують політичні гасла. Усвідомлюючи це, я відмовляюсь брати участь у тому, що **сьогодні** називають політикою» (Олександра Кужель) [http://kuzhel.com, 13.02.2006].

Негативна оцінка концептосфер іррадіюється на місце і час.

Варто звернути увагу, що в усіх прикладах із попереднього абзацу для називання негативно оцінюваної реалії автори використовують знов-таки займенниковий зворот «те, що...». Натомість в інших випадках оцінці та дискурсивному позиціонуванню слугує добір вторинного вербалізатора, який має заступити ім'я концепту і має яскраве експресивно-оцінне забарвлення:

У нас зазвичай політикою називається **стриптиз політичних еліт** і розклади між ними, ця сама картярська гра, в яку вони бавляться. Значить Петя проти Васі, Вася проти Юлі, Юля проти Віті і так далі. Тобто хто з ким і проти кого (Оксана Забужко) [http://www.radiosvoboda.org, 19.05.2007].

Письменниця створює фактично авторську перифразу з образним компонентом, проте частіше у функції вторинного вербалізатора-замінника використовуються простіші засоби з оцінною доміантою:

Що робити? Їхати в Європу і вчитися тому, як на футболі заробляють гроші. Не продажем матчів ітд, а нормальними бізнес-схемами. А все це **убожество**, яке у нас називається футболом — воно нікому не потрібно. В Україні більше 10 тисяч на домашніх матчах збирають тільки три клуби. Всі інші — навіщо існують? Бо — іграшки в руках багатих дядьків? [http://football.ua, 28.11.2010];

Знаю Армена вже 15 років, толковий хлопчина [...] Так що бажаю йому успіхів і вдачі в тому всьому **болоті**, що називається словом "політика" [http://vikka.ck.ua, 05.09.2010].

Як показав аналіз, вельми продуктивною у створенні того самого прагматичного значення є вставна конструкція з *дозволу сказати*, що безпосередньо передує слову, на сумнівній номінативній доречності якого хоче наголосити мовець. З одного боку, оцінка тут ніби м'якша, ніж у прямому твердженні «це не називається...», проте вона набуває дуже помітного іронічного забарвлення, і мовець позиціонує себе як особа іронічна, тобто має можливість створити інакший свій образ. А на тлі образу іронічної особи такий вислів може сприйматися прагматично не менш вагомо. І ще спостереження (можливо, воно не є універсальним, а відображує специфіку саме зібраного нині матеріалу, але все ж привертає увагу): названий метамовно-аксіологічний оператор відрізняється від розглянутих вище і тим, що приєднується не до назв концептосфер, а до імен субконцептів, які до цих концептосфер належать. Наприклад, для концептосфери ПОЛІТИКА ці субконцепти — ПОЛІТИК, ПАРТІЯ, ЕЛІТА:

Наші, з *дозволу сказати*, **політики** неприховано мавпують чужий досвід, причому роблять це вибірково (в сенсі географічного азимуту для наслідування) лише тому, що їх до цього підштовхує цивілі-

заційне тяжіння, можливо, несвідоме [http://tyzhden.ua, 22.09.2011];

Є чимало дуже амбітних осіб, котрі хочуть увійти в історію як видатні громадсько-політичні діячі, тому під себе вони і створюють різноманітні об'єднання, що обирають гучні назви й реєструються у ролі політичних партій. Інколи така, з **дозволу сказати, партія** складається лише з лідера та кількох його прибічників, а все інше “членство” — якісь випадкові люди, а то й взагалі “мертві душі” [http://www.chas.cv.ua, 10.11.2005];

Часом мені здавалося, що Черномирдіна на надмірну відвертість, яка межувала з російським шовінізмом, провокували деякі з представників, з **дозволу сказати, політичних і бізнес-еліт України** [http://korrespondent.net, 04.11.2010].

Що ж до концептосфери ФУТБОЛ, то тут оператор з *дозволу сказати* приєднується чи не до будь-якого слова з ядра номінативного поля, до імен цілої низки субконцептів. Наведу тут довгий ряд прикладів, бо він промовистий:

Цього вечора в Україні було небагато аж настільки стійких вболівальників, які б змогли 90 хвилин дивитися цей, з **дозволу сказати, футбол**» [http://postup.brama.com, 11.08.2001] (слово *футбол* тут — назва не концептосфери, а однойменного субконцепту, синонім слова *матч*);

Пройшло зовсім небагато часу, і наш футбол продовжує щиро веселити — на цей раз з **дозволу сказати нападник** Луїш Адріану заявив, що хоче прийняти українське громадянство, щоб грати за нашу національну збірну. У Бразилію його, ясна річ, ніхто не кличе [http://uafan.net, 04.12.2012];

якщо цей з **дозволу сказати “тренер”** вистопить в Монтевідео і повезе збірну в ПАР то скоріш за все Аргентина як і у 2002-му не вийде з групи [http://football.ua, 11.10.2009];

Мазохісти можуть продовжувати дивитися матчі за участі цієї, з **дозволу сказати, команди** [http://football.sport.ua, 17.10.2012];

У Львові ніхто не вірить, що цей мадярський з **дозволу сказати суддя** поховав наш чвертьфінал [http://comments.ua, 19.06.2012];

навіть: «Ідеєю створення цього, з **дозволу сказати, турніру** росія визнає себе неповноцінною державою [http://football.sport.ua, 14.12.2012] (про об'єднаний чемпіонат України і Росії з футболу).

Причиною такої широкої сполучуваності, вочевидь, є емоційна заостреність аксіологічних структур, пов'язана з уболіванням. Оцінка за допомогою метамовних висловів досліджуваного типу в контексті може поєднуватися з іншими засобами оцінки, як-от прикметниками-кваліфікаторами: текст, у якому йдеться про «з *дозволу сказати, футбол*», має заголовок «Дворовий футбол у Києві»; пор. також:

Цей, з дозволу сказати, футболіст **нічого не вартий!** [http://football.sport.ua, 20.03.2010].

Рідше межі концепту встановлюються не через його ім'я, а через одиниці номінативного поля:

Політику називають мистецтвом можливого... Мистецтвом — а значить в ній не має бути місця неотесаним ляпачам і аматорам. Політикою мають займатися люди з державницькою, національною візією, а не різні заробітчани-торгаші, яким влада потрібна лише для здобуття ламаного гроша [http://narodna.pravda.com.ua, 18.04.2010].

Тут концептосферу актуалізує поширена перифраза, якій мовець дає власну інтерпретацію, умисно акцентуючи певні концептуальні ознаки. Але це вже окрема проблема, яка потребує спеціального дослідження, — те, як наявність у номінативному полі концепту певних усталених номінативних засобів перифрастичного типу (та інших образно-експресивних) осмислюється й оцінюється в мовній свідомості осіб та соціогруп. Загалом роль метамовних суджень в актуалізації концептів потребує дальших студій.

Підсумовуючи ж аналіз метамовних висловів, що апелюють до меж концепту у свідомості носія мови, слід зазначити: такі вислови зазвичай спираються на індивідуальну концептуалізацію, демонструють рефлексію мовця щодо вибору номінативної одиниці і мають потужний оцінний потенціал. У принципі (і в практиці) можливе застосування таких висловів для позитивної оцінки, проте негативна вербалізується ними значно активніше (для позитивної більш характерні інші метамовні засоби, не пов'язані з поняттям меж). Мовець у такий спосіб не лише оцінює об'єкт, а й розкриває власну концептуалізацію реальності, акцентує свій номінативний вибір на тлі загальноприйнятих номінативних і дискурсивних практик, часто протиставляє себе (імпліцитно і не завжди гостро, але все ж окреслено) як мовну особистість тим, хто притримується

усталених номінацій, — тобто здійснює дис- курсивне самопозиціонування.

Література

1. Воркачев С. Г. Идея патриотизма в русской лингвокультуре : монография / С. Г. Воркачев. — Волгоград : Парадигма, 2008. — 200 с.
2. Гуреева Е. И. Понятия «концепт» и «антиконцепт» (на материале спортивной терминологии) / Е. И. Гуреева // Вестн. Челяб. гос. ун-та. — 2007. — № 8. — С. 16—20 : [электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.lib.csu.ru/vch/086/003.pdf>
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. — Волгоград : Перемена, 2002. — 477 с.
4. Кубрякова Е. С. Концептуализация / Е. С. Кубрякова // Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. — М. : МГУ, 1996. — С. 93—94.
5. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. — М. : АСТ : Восток — Запад, 2007. — 314 с.
6. Evans V. Cognitive Linguistics : An Introduction / V. Evans, M. Green. — Edinburgh Univ. Press, 2006. — 830 p.

УДК 811.161.2'373.2

С. Г. Бутко

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Із українського міфопоетичного ономастикону: Коропія, Веретільниця / Веретениця (генезис, функціональні особливості)

Бутко С. Г. Із українського міфопоетичного ономастикону : Коропія, Веретільниця / Веретениця (генезис, функціональні особливості). У статті розглянуто генезис і функціональні особливості онімів із затемненою внутрішньою формою Коропія, Веретільниця / Веретениця на позначення змії, які належать до міфопоетичного ономастикону українських замовлянь. У результаті аналізу з'ясовано, що кожен із номенів може мати кілька шляхів утворення й відповідно нести різне функціональне навантаження у фольклорних текстах. Пропоноване дослідження засвідчує необхідність залучення при аналізі як лінгвістичного, так і загальнокультурного матеріалу, оскільки історично-культурна проекція аналізованих номінацій свідчить про архаїчність їх виникнення, а також про мовні контакти давніх українців з іншими народами.

Ключові слова: *замовляння, генезис, онім, власна назва, міфопоетичний ономастикон.*

Бутко С. Г. Из украинского мифопоэтического ономастикона: Коропия, Веретильница / Веретеница (генезис, функциональные особенности). В статье рассмотрены генезис и функциональные особенности онимов с затемненной внутренней формой Коропия, Веретильница / Веретеница на обозначение змеи, которые принадлежат мифопоэтическому ономастикону украинских заговоров. В результате анализа выяснено, что каждый из номенов может иметь несколько путей образования и соответственно нести разную функциональную нагрузку в тексте заговора. Предлагаемое исследование указывает на необходимость привлечения при анализе как лингвистического, так общекультурного материала, поскольку историко-культурная проекция проанализированных номинаций свидетельствует об архаичности их возникновения, а также про языковые контакты праукраинцев с другими народами.

Ключевые слова: *заговор, генезис, оним, собственное имя, мифопоэтический ономастикон.*

Butko S.H. From Ukrainian mythopoetic onomasticon : Coropiya, Veretilnytsya / Veretenysya (genesis, functional features). The article covers the research on genesis and functional features of the shaded forms and meanings of the proper names Coropiya, Veretilnytsya / Veretenysya used for definition of snake in the texts of the Ukrainian incantations. The analysis revealed that each of these names may have multiple ways formation and therefore have different functional value in the text of the spell. This research points to the need to include both linguistic and general cultural material into the analysis, because the historical and cultural projection of the analyzed name definitions evidences of archaic nature of their occurrence, as well as of language contacts of ancient Ukrainians with other peoples.

Keywords: *incantation, genesis, proper name, mythopoetic onomasticon*